

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ.

Δὲν μοῦ φάνηζε ἄστοχο νὰ ἐκθέσω μὲ λίγα λόγια στοὺς ἀναγνώστες τῶν «Γραμμάτων» σὲ τί θέση βρίσκεται σήμερα τὸ σπουδαῖο αὐτὸ γιὰ τὸ Φλαμανδικὸ Βέλγιο ζήτημα — θέλω νὰ πῶ, σὲ τί θέση τὸ βρῆκε ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου, γιὰ τὴν τὴν φασίκα κοιμᾶται καὶ περιμένει τὴν εὐρωπαϊκὴν γαλήνην γιὰ νὰ ξετυλιχθῇ κανονικά. Νὰ μὴ λησμονοῦμε πῶς οἱ Βέλγοι πάντοτε τὸ θεωροῦσαν προωρισμένο νὰ λυθῇ *en famille*.

Τὸ 1830, μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ Βελγικοῦ Κράτους, ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις (1) ἐκήρυξε τὴ γαλλικὴ ὡς μόνη ἐπίσημη γλῶσσα. Ὁ δημόσιος ὑπάλληλος δὲν εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταλαβαίη τοὺς πληθυσμοὺς ποὺ διοικοῦσε, ἐδίκαζε ἢ ὑπηρετοῦσε στὴς Φλάνδρες· ἡ φλαμανδικὴ γλῶσσα δὲν εἶχε θέση στὴ δημοσίᾳ ἐκπαίδευσιν. Ἐνα τέτοιο μέτρο πέρασε, στὴν ἀρχή, ἀπαράτηρητο· ἦτο μιὰ ἀναπόφευκτὴ ἐκδήλωσις τῆς σεπαρατιστικῆς ἀντιδράσεως. Ἐπειτα πῶς μπορούσαν οἱ προτεργάτες τῆς Ἐπανάστασης, ποτισμένοι ὅπως ἦσαν ὅλοι ἀπὸ τὴ ζωογόνο πηγὴ τῆς γαλλικῆς μόρφωσης, νὰ ἀναγνωρίσουν δικαίωμα ζωῆς σὲ μιὰ ἐκπτώτη γλῶσσα ἢ μᾶλλον σ' ἕνα ξεπεσμένο ἰδίωμα ὅπως εἶχε καταντήσῃ, μὲ τὴν πολιτικὴ ἀστάθεια καὶ τὴ φιλολογικὴ παρακμὴ, ἡ γλῶσσα ποὺ εἶχε δώσει στὴν εὐρωπαϊκὴ φιλολογία, μεταξὺ τοῦ 13ου καὶ 16ου αἰῶνα, μερικὲς ἀξέχαστες μορφές; Ἄπ' αὐτὸ ὅμως τὸ ξεπεσμένο ἰδίωμα βγήκε σιγά-σιγά μιὰ νέα φιλολογία! Μερικοὶ λογογράφοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους προεξέχει ὁ Jean-François Willems, ἐκαθάρισαν τὴ γλῶσσα ἀνατρέχοντες στὴν πηγὴ τῆς αἰγλῆς τῆς, τῆς ἔδωσαν νέα ζωὴ· ὕστερα ἦρθε ὁ Henri Conscience, ὁ ὑπέροχος αὐτὸς συγγραφέας, καὶ ἐμοίρασε πνευματικὴ τροφή στὴς λαϊκὰς τάξεις τῆς Φλάνδρας μὲ τὴ γόνιμη παραγωγή του.

Ἔτσι γεννήθηκε ὁ φλαμεγκαντισμὸς. Τὰ τέσσερα ἑκατομμύρια τῶν Φλαμανδῶν κατέκτησαν σιγά-σιγά πολλὰ δικαιώματα. Σήμερα ἡ γλῶσσα τοὺς ἔχει ἐπιβληθῇ στὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν καὶ στὴ Διοίκησιν· ὁ δικαστὴς στὴς φλαμανδικὰς ἐπαρχίας, ἐξετάζει τοὺς μάρτυρες καὶ τὸν κατηγορούμενον στὴ γλῶσσα τοὺς, (2) τὸ ὄραριον τῶν τραιῶνων εἶναι γραμμένο σὲ δύο γλῶσσες, ἡ Ἀμβέρσα, ἡ Γάνδη, αἱ Βρυξέλλαι ἔχουν θέατρα φλαμανδικά...

Ὅμως, οἱ διανοούμενοι κύκλοι τοῦ φλαμεγκαντισμοῦ ἐνωρὶς κατάλαβαν πῶς ἡ ὑπόθεσίς τοὺς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν — μ' ἄλλους λόγους πῶς κάθε ἄλλη παραχώρησις εἶνε «στάχτι στα μάτια». Τί ὄφειλε βέβαια τὸ θέατρο, ὅταν τὸ ἀρροατήριον εἶναι ἀπαιδευτο; Ἡ θὰ παρουσιάξῃ ἔργα χυδαῖα ἢ θὰ μοιράξῃ μαζὺ μὲ τὸ εἰσιτήριον καὶ βιβλιαράκια, ὅπως στὴς λατινικὰς ἐκκλησιάς. Οἱ πληθυσμοὶ τῆς Φλάνδρας εἶνε ἀγροῖκοι· κατήγηθησε νὰ θεωροῦνται μιὰ κατώτερη φυλὴ ποὺ ντρέπεται νὰ φανῇ στὸν κόσμον. Τὸ 1880 ὁ Léon Vanderkindere, τότε Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν, ἔλεγε τὰ ἐξῆς στὸν ἐναρκτήριον λόγον του: «Γιὰ νὰ ζυτηθῶν τὰ μουνδιασμένα πνεύματα, πρέπει ἡ φλαμανδικὴ γλῶσσα, ἀπὸ ἀνεκτὸ ἰδίωμα ποὺ ἔχει καταντήσῃ, νὰ ξαναγίη ἀγωγὸς πολιτισμοῦ... Εἶνε δύσκολον, στὴ ρεαλιστικὴ ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε, νὰ παραδεχτοῦμε τὸ μισὸ ἔθνος ἀναγκασμένο νὰ καταφεύγῃ σὲ μιὰ ξένη γλῶσσα γιὰ νὰ παῖξῃ τὸ ρόλον ποὺ τοῦ ἀρμόζει στὴ δημοκρατικὴν μας κοινωνίαν» (3).

Τὸ Βέλγιο ἔχει πέντε πανεπιστήμια καὶ τὰ πέντε γαλλικά. Οἱ Flamings (3) ζητοῦν τὸ δικαίωμα, μόνο γιὰ τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γάνδης, νὰ γίνηται ἡ διδασκαλία στὴ γλῶσσᾳ τοὺς. Ἡ ἀξίωσις αὐτὴ ἐπροκάλεσε μεγάλαν ἀντίδρασιν καὶ ἀτελείωτες λογομαχίας. Τὸ κλασσικὸν ἐπιχειρήμα τῶν ἀντιδραστικῶν εἶνε πῶς ἡ φλαμανδικὴ γλῶσσα ἔχει φιλολογικὴν ἀξίαν, ἀλλὰ δὲν προσαρμόζεται στὴν ἐπιστημονικὴν καλλιέργειαν. Οἱ Flamings ἀπαντοῦν ὅτι στὴ μητρικὴν τοὺς γλῶσσᾳ ἐσκέφτηκαν καὶ ἐδόξασαν τὴν Ἐπιστήμην, ὁ Van't Hoff, ὁ Vander Waals καὶ ὁ Hugo de Vriet.

(1) Ὅλα τὰ μέλη τῆς ἦσαν Βαλλῶνοι, δηλαδὴ Λατῖνοι Βέλγοι.

(2) Νόμος τοῦ 1873.

(3) Université de Bruxelles. Année académique 1880—1881. Discours inaugural prononcé en séance publique, le 18 Octobre 1880.

— Κάμετε ἕνα ἔκτο πανεπιστήμιο στὴν Ἀνβέρσα, λένε οἱ ἀντιδραστικοί. Τί θὰ γίνουν οἱ γαλλόφωνοι καθηγηταὶ τῆς Γάνδης, μὲ τὸ σύστημα ποῦ προτείνετε ;

— Θὰ μεταφερθοῦν στὴ Λιέγη ἀπαντοῦν οἱ flamingants. Πέντε πανεπιστήμια εἶναι ἀρκετὰ γιὰ τὸν πληθυσμὸ τοῦ Βελγίου.

Ἔτσι ἐκτροχιάζεται σὲ βυζαντινὲς συζητήσεις, μιὰ εὐγενικιὰ ὑπόθεση. Τὴν ἔχουν εὐτυχῶς πάρη κατάκαρδα μιὰ ἐπιλεκτὴ ομάδα ποῦ ἐργάζεται δραστήρια. Αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, τὸ ζήτημα τοῦ Φλαμανδικοῦ Πανεπιστημίου ἦτο στὴν ἡμερησία διάταξη. Μιὰ βουλευτικὴ ἐπιτροπὴ εἶχε λάβῃ τὴν ἐντολὴ νὰ τὸ μελετήσῃ καὶ κατέληξε σὲ μιὰ εὐνοϊκὴ ἔκθεση (1).

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ Φλαμανδοὶ θὰ χειραφετηθοῦν σιγά-σιγά, ὅταν ἀποκτήσουν τὸ Πανεπιστήμιό τους. Ἔτσι τὰ ἀναπτυγμένα στοιχεῖα τῆς ἀνωτέρας τάξης δὲν θὰ ζοῦν πιά διανοητικῶς στὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς ξένης γλώσσας, δὲν θὰ εἶνε χωρισμένα ἀπὸ τὴ μάζα τοῦ ἔθνους. Ὅπως εἶπε ὁ Fouillée (2) «...στὸν αἰῶνα ποῦ ζοῦμε μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐθνικῆς μόρφωσης, ἡ λατινικὴ γραφὴ ἔχει πρὸ καιροῦ ἐγκαταλειφθῆ καὶ κάθε γλώσσα ἀποκτᾷ ἐπιστημονικὸ χαρακτήρα. Καμιὰ ἐθνικότης δὲν δέχεται νὰ εἶνε διανοητικῶς ὑποτελής· ὅλες δημοσιεύουν τῆς μελέτες καὶ τὰ ἔργα τῶν σοφῶν τους στὴν ἐθνικὴ γλώσσα».

Ἐνα μικρὸ παράτονο τῶν flamingants εἶνε πῶς ὁ μεγάλος τους συμπατριώτης, ὁ Maeterlinck, δὲν εὐνοεῖ τὸ ἔργο τους. Ἔχει ὅμως αὐτὸς τὸ ἐλαφρυντικὸ ὅτι τὸ μεγάλο ὄνειρο ποῦ τὸν σπρώχνει στὴν ἀναζήτηση τοῦ ἀνθρώπινου ἰδανικοῦ καὶ τῆς αὐριανῆς κοινωνίας, τὸν ἔκαμε νὰ ξεχάσῃ τῆς σημερινῆς μας φροντίδες καὶ νὰ εἶνε περισσότερο εὐρωπαϊκὸς παρά Βέλγος.

ΠΟΡΤ - ΣΑΙΤ.

ΠΟΛ. ΣΜΥΡΝΙΑΔΗΣ

ΠΑΝ.

Σῶπα! Ὁρες-ῶρες δὲν ἀκοῦς μακρὰ ἀπ' τὸ περιβόλι
νὰ κλαῖνε οἱ ἀγροτικοὶ θεοὶ τὴν πράσινή τους σκόλη;
γιὰ εἶν' οἱ φλογέρες, ποῦ γλυκὰ λαλοῦνε ἢ μιὰ στὴν ἄλλῃ;

Στὴ στέρνα τρέμει ἢ ὄψι σου, φθινόπωρο, καὶ πάλι...

Χτές, τέτοια ὥρα, στὴ σιγὴ ποῦ μ' εἶχε ξεπλανέσει,
τὸν εἶδα: δρόμο ἐξήταγε στῶν ἀμπελιῶν τὴ μέση,
τὸ φαγώμενο του ἔτρεμε στὴ ράχι τὸ τομάρι
κι' ἔστεκε ἀπάνω του ἔφεγγε καλόβολο φεγγάρι.

Οἱ Σάτυροι ἔλειπαν ἀλλοῦ, μακρὰ του, οἱ κολασμένοι,
καὶ νὰ καμώνεται ἄρχισε, μονάχος, νὰ κουτσαίνει,
καὶ στὰ ξερὰ ἀμπελόφυλλα πατώντας πάνω-κάτου,
τὸν Ἑρακλῆ νὰ περγεῖ καὶ τὴν παλληκαριά του.

Ἐάφνου τ' αὐτὶ ἔστησε, μακρὰ σὲ μιὰ αὔρα ποῦ διαβαίνει,
μὲ αὐτιά καὶ μάτια μιὰν ἠχὸ ζητώντας πεθαμμένη,
μὰ ἦταν ἢ ὥρα ποῦ ἢ νυχτιὰ στὴν παγωνιά μουδιάζει.

Τότες, τὴ σύριγγά του ἀρπάει, στὰ χεῖλη του τὴ βάζει
παράτονος, μὰ ἀρμονικός, — μῖσος πνιχτὸ στὰ γέλοια —
κακὸ φουσοῦσε ὁ ξωτικὸς σκοπὸς μὲσ' ἀπ' τ' ἀμπέλια
καὶ στὴν καρδιά μου ἀλλόκοτη μιὰ ξένη ἀνατριχίλα...

Καὶ νὰ χορέψουν ἔκαμε τὰ πεθαμμένα φύλλα.

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

(1) Rapport de la Commission d'étude pour la transformation de l'Université de Gand en Université Flamande, 1908.

(2) L'enseignement au point de vue national, Paris, 1891.